

Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Журнал

№ 4
спецвипуск
грудень 2025

***VI Всеукраїнська науково-практична конференція докторантів,
молодих учених та студентів «Розвиток європейського простору очима молоді:
економічні, соціальні та правові аспекти»***

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

**Молодіжний економічний вісник
ХНЕУ ім. С. Кузнеця**

№ 4
спецвипуск
грудень 2025

Журнал

**VI Всеукраїнська науково-практична конференція докторантів,
молодих учених та студентів «Розвиток європейського простору очима молоді:
економічні, соціальні та правові аспекти»**

Виходить щоквартально

**Засновник – ХНЕУ ім. С. Кузнеця.
Видавець – ФОП Стожук А. П.**

**Затверджено на засіданні
вченої ради університету
Протокол № 10 від 23.12.2025 р.**

**Ідентифікатор медіа: R30-02756
(рішення Національної ради України
з питань телебачення і радіомовлення
№ 685, протокол № 9 від 7 березня 2024 року).**

Періодичність – щоквартально.
Мова видання – українська, англійська, французька, німецька.

Засновано в січні 2015 року згідно з рішенням вченої ради.

Редакційна колегія

Пилипенко А. А. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ імені Семена Кузнеця (головний редактор)

Бриль М. С. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Малярець Л. М. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Власенко Т. А. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Назарова Г. В. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Вовк В. А. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Пушкар О. І. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Гриневич Л. В. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Тищенко В. Ф. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Журавльова І. В. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Чернишов В. В. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Яценко Р. М. – канд. екон. наук, доцент ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Ястремська О. М. – докт. екон. наук, професор ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Поштова адреса засновника:

61165, Україна, м. Харків, пр. Науки, 9а, **Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця**

Конт. телефон: (057)702-03-04

Відповідальність за достовірність фактів, дат, назв, імен, прізвищ, цифрових даних, які наводяться, несуть автори статей.

Рішення про розміщення статті приймає редакційна колегія. У текст статті без узгодження з автором можуть бути внесені редакційні виправлення або скорочення.

Редакція залишає за собою право їх опублікування у вигляді коротких повідомлень і рефератів.

У разі копіювання чи передрукування матеріалів посилання на електронний журнал обов'язкове.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи ДК № 4853 від 20.02.2015 р.

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2025

Products Drive Us Crazy and How to Restore the Sanity. Indianapolis : Sams Publishing, 2004. 288 p. **5.** Garrett J. J. The Elements of User Experience: User-Centered Design for the Web and Beyond. 2nd ed. Berkeley : New Riders, 2010. 192 p. **6.** Nielsen J. Usability Engineering. San Francisco : Morgan Kaufmann, 1993. 362 p. **7.** Pruitt J., Adlin T. The Persona Lifecycle: Keeping People in Mind Throughout Product Design. San Francisco : Morgan Kaufmann, 2006. 744 p. **8.** State Statistics Service of Ukraine. Education in Ukraine: 2024 // Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.

Стаття надійшла до редакції 15.12.2025 р.

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИКИ КІБЕРДИПЛОМАТІЇ В ЄС: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

УДК 327:004.056:061.1ЄС

Непочатов Д. О.

Здобувач вищої освіти
третього (освітньо-наукового) рівня 2-го навчання
ННІ міжнародних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті досліджено особливості кібердипломатії ЄС та окреслено практики, релевантні для України. Проаналізовано інституційну модель, стратегічні документи та норми відповідальної поведінки держав, важливі для розвитку української кібердипломатії в умовах російської агресії.

Ключові слова: кібердипломатія, кібербезпека, Європейський Союз, Міністерство закордонних справ України, дипломатія.

Annotation. The article analyses key features of the EU's cyber diplomacy and identifies relevant practices for Ukraine. It highlights institutional frameworks, strategic documents, and norms of responsible state behaviour that can guide Ukraine's cyber diplomacy amid ongoing Russian aggression.

Keywords: Cyber Diplomacy, Cybersecurity, European Union, Ministry of Foreign Affairs of Ukraine.

Кіберпростір став ареною політичного протистояння та воєнних операцій, що активізувало потребу в перегляді міжнародного регулювання кіберсфери. Одним із таких інструментів є кібердипломатія – напрям зовнішньої політики, покликаний виробити міжнародні норми поведінки у кіберсередовищі, проведенні переговорів із питань цифрової безпеки та участі в системі глобального кіберврядування.

Україна як кандидат у члени ЄС має гармонізувати свої політики, процедури і законодавство з правом Євросоюзу, зокрема у питанні зовнішніх зносин. Це стосується і синхронізації з ЄС української кібердипломатії, що має на меті посилити обороноздатність обох суб'єктів у протистоянні з Росією. Про важливість такої ініціативи говорить той факт, що останнім часом українське МЗС постійно проводить заходи з питань кібердипломатії, а у 2025 році навіть створило у своїй структурі відділ кібердипломатії [1].

Серед українських дослідників у цій сфері виокремимо науковців Віктора Матвієнка та Ганну Петушкову, які зовнішньополітичні можливості України вивчають крізь призму естонської моделі кібердипломатії [2]. Цікавими з точки зору визначення кібердипломатії як окремого напрямку міжнародно-правового співробітництва у воєнний час є напрацювання Олександра Полякова [3]. Значно ширшу наукову рамку мають закордонні дослідники Адам Сегал та Лев Топор, чия увага зосереджена на вивченні кібербезпеки ЄС. Наше ж дослідження вперше пропонує розглянути ефективні практики Євросоюзу у сфері кібердипломатії для впровадження їх в Україні.

Дослідження передбачає аналіз стратегічних документів Європейського Союзу у сфері кібербезпеки та кібердипломатії, розгляд їхнього еволюціонування та змін у підходах.

Термін «кібердипломатія» часто плутають із цифровою дипломатією (digital diplomacy), проте ці поняття мають значну відмінність. Цифрова дипломатія охоплює використання інформаційно-комунікаційних технологій для покращення комунікаційних та управлінських процесів держави, зокрема інструментів публічної дипломатії – від активності у соціальних мережах до впровадження онлайн-послуг. Натомість кібердипломатія спрямована на формування міжнародно-правових правил поведінки в Інтернеті, запобігання та реагування на кібератаки, захист критичної інфраструктури та розбудову механізмів міжнародної взаємодії у сфері кібербезпеки.

Як окремий вимір міжнародної політики кібердипломатія зародилася після подій 2007 року в Естонії, коли влада м. Таллінн перенесла на цвинтар радянський військовий меморіал. Це не сподобалось Росії, яка запустила проти Естонії масовану DDoS-атаку, на три тижні паралізувавши роботу цифрових послуг всієї країни [4].

Власну політику у кіберпросторі вже понад 20 років розбудовує Європейський Союз. Вона поєднує нормативну визначеність, інституційну стійкість і орієнтується на демократичні стандарти.

У 2004 році створено Агентство Європейського Союзу з питань мережевої та інформаційної безпеки (ENISA), яка координує країни ЄС у кіберсфері. ENISA відповідальна за технічний аналіз, реагування на інциденти, формування стратегій, стандартів і міждержавної координації.

У 2013 ЄС видав першу Стратегію кібербезпеки, яка підкреслила необхідність гармонійного поєднання відкритого та демократичного цифрового простору з гарантіями прав і свобод людини і дотриманням норм міжнародного права у кіберпросторі. Для України такий підхід є ключовим, оскільки дає можливість поєднати демократичні та безпекові рамки навіть в умовах російсько-української війни, коли безпекові заходи нерідко переважають демократичні.

У Глобальній стратегії 2016 року Євросоюз вперше інтегрував кіберпитання у власний зовнішньополітичний вимір, продемонструвавши ще одну важливу рису європейського підходу: сприйняття кіберзагроз як частини ширшого комплексу гібридних викликів. У стратегії кібердипломатія визначена як інструмент співпраці з партнерами та пошук домовленостей щодо відповідальності держав у кіберпросторі на основі чинного міжнародного права [5]. Для України це наочна демонстрація того, чому кібердипломатія має стати частиною зовнішньої політики держави і складовою стратегічних документів МЗС України.

Європейська Стратегія кібербезпеки до 2030 року сфокусована на досягненні суверенітету ЄС у кіберпросторі. Вона демонструє підхід, згідно з яким стійкість цифрової інфраструктури – від критичних систем до державних сервісів – стає елементом стратегічної автономії. Україна, яка зазнала численних атак на енергетичні, урядові та телекомунікаційні системи, може запозичити європейський досвід: не лише будувати захисні механізми, а й розвивати власні технологічні спроможності, зменшуючи залежність від нестабільних або політично вразливих зовнішніх постачальників [6].

Іншим механізмом розбудови кіберпростору є рамкова програма спільної дипломатичної відповіді Cyber Diplomacy Toolbox [7], яка є одним із перших у світі прикладів, як наддержавний союз може застосовувати санкційні, стабілізаційні та коопераційні інструменти саме у відповідь на шкідливу кібердіяльність. Toolbox демонструє, що дипломатія та ведення міжурядової діяльності на рівні кіберпростору є незворотним процесом у XXI столітті. Для України, яка регулярно стає об'єктом російських кібератак, цей підхід відкриває можливість наповнити власну зовнішню політику багаторівневими механізмами реагування.

Нарешті, принциповим для України є європейський підхід до просування міжнародних норм поведінки у кіберпросторі. ЄС послідовно підтримує неюридично обов'язкові стандарти відповідальної поведінки, напрацьовані групою урядових експертів ООН. Цей напрям дає Україні змогу робити відповідальність Росії

видимою в міжнародних інституціях, відстоювати значення міжнародного гуманітарного права в кіберпросторі та формувати глобальний дискурс, заснований на реальному досвіді протидії агресії.

Таким чином, політика Європейського Союзу у сфері кібердипломатії є частиною ширшої рамки – політики кібербезпеки. Підходи кібердипломатії демонструють можливість поєднати демократичні засади з необхідністю захисту кіберсфери на основі міжнародного права. Підходи до розбудови кібердипломатії в Україні мають будуватися на таких же засадах, аби захищати державу та зміцнювати міжнародні позиції. Перспективи подальших наукових досліджень кібердипломатії лежать у детальнішому вивченні законодавства ЄС у сфері кібербезпеки і його порівнянні з підходами НАТО та ОБСЄ.

Науковий керівник – професор Кузь О. М.

Література: 1. Антон Дем'юхін відкрив науково-практичний круглий стіл «Кібердипломатія: Стратегії та Практики для України, Європи та Світу» // Міністерство закордонних справ. URL: <https://mfa.gov.ua/news/anton-demohin-vidkriv-naukovo-praktichnij-kruglij-stil-kiberdiplomatiya-strategiyi-ta-praktiki-dlya-ukrayini-yevropi-ta-svitu>. 2. Матвієнко В., Петушкова Г. Кібердипломатія в Європейському Союзі: модель естонської кібердипломатії та досвід України. *Україна дипломатична*. 2023. № 24. С. 696–708. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001452983>. 3. Поляков О. М. Кібердипломатія як важливий напрямок міжнародно-правового співробітництва в умовах режиму воєнного стану. *New Ukrainian Law*. 2025. № 6. С. 70–76. URL: <https://doi.org/10.51989/nul.2024.6.10>. 4. Estonian denial of service incident // Council on Foreign Relations. URL: <https://www.cfr.org/cyber-operations/estonian-denial-service-incident>. 5. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy // EEAS. URL: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf. 6. EU Cybersecurity Strategy // European Commission. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/cybersecurity-strategy>. 7. The EU Cyber Security Toolbox // The Cyber Diplomacy Toolbox. URL: <https://www.cyber-diplomacy-toolbox.com>.

Стаття надійшла до редакції 04.12.2025 р.

ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

УДК 331.5:331.56(477)

Ніколюкін І. Є.

Здобувач вищої освіти
другого (магістерського) рівня 2-го року навчання
ННІ економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті проаналізовано зміни ринку праці України у воєнний період, визначено проблеми зайнятості та інструменти їх подолання. Обґрунтовано напрями підвищення зайнятості та необхідність комплексної політики реінтеграції трудових мігрантів.

Ключові слова: ринок праці, військовий стан, рівень зайнятості, демографічні втрати, структура населення, міграція, військова економіка, населення.

